

Forskere udtaler...

Forskere bør udvise forsigtighed og omhyggelighed i formidlingen af deres viden, så befolkningen ikke bliver skræmt på et mangelfuldt grundlag. Det mener Ole G. Mouritsen med henvisning til en konkret sag om risikoen ved at spise tang.

Af Ole G. Mouritsen, professor, dr. scient. Institut for Fysik, Kemi og Farmaci, Syddansk Universitet.
E-mail: ogm@memphys.sdu.dk

Jeg har i en årrække af både videnskabelige og gastronomiske årsager interesseret mig for de store havalger (tang) som en lovende og uudnyttet ressource til fødevarer. Jeg har skrevet videnskabelige artikler og populærvidenskabelige artikler (også i *Aktuel Naturvidenskab*) herom, og jeg har for det danske publikum skrevet en større bog, som netop er udkommet på engelsk på et af de store amerikanske universitetsforlag. Desuden har jeg holdt mange foredrag om emnet for at give oplysning på et vidensbaseret grundlag. Jeg er fortrolig med forskningsformidling på mange niveauer og derfor meget opmærksom på, at sober formidling kræver både engagement, men også forsigtighed – ikke mindst, når det drejer sig om sundhed og fødevarer.

Derfor blev jeg ked af at se en e-artikel og tilhørende pressemeddelelse fra DTU Fødevarerinstitutionen i 2011 med overskriften: »Tang kan indeholde sundhedsskadelige stoffer.« Med denne bastante udmelding blev befolkningen skræmt fra at spise fra et helt biologisk rige – der er 10.000 forskellige tangarter! Man kunne med lige så god rette have skrevet: »Planter kan indeholde sundhedsfarlige stoffer«, idet de fleste planter faktisk indeholder giftige stoffer, fx rå grønne bønner.

Livet er farligt

En af de tangarter, der stod for skud i pressemeddelelsen, var søl (*Palmaria palmata*), som kan indeholde nervergiften kainsyre. Søl har været spist af kystbefolkninger i en stor del af verden i mindst tusind år, og det er en af de mest velsmagende og gastronomisk set mest interessante tangarter i vores vande. Den er nævnt i de islandske sagaer, og den er på den franske positivliste over tangarter, som er godkendt til fødevarerbrug. Så umiddelbart tilsiger almindelig sund fornuft, at problemet ikke kan være kæmpestort.

Og da jeg sammen med danske og udenlandske kolleger undersøgte indholdet af kainsyre i søl fra tre forskellige steder i verden fandt vi da også, at en person skal spise 30 kg tørret (eller 150 kg frisk) søl på én gang for at blive udsat for de mængder af giftstof, som man har brugt til at studere effekten af kainsyre i forsøgsdyr. Alting i disse mængder vil være farligt, hvad enten det er kartofler eller jordbær.

I virkeligheden var hovedbudskabet i den omtalte e-artikel artikel, at man ikke ved ret meget om sundhedsrisikoen ved at spise tang, og at der mangler undersøgelser på området. Så der var altså tale om

en slags advarsel "for en sikkerheds skyld". Afsenderne burde have forudset, at med den skrøbelige viden, folk har om tang som fødevarer, ville mange nu opfatte al tang som giftigt. At dette er tilfældet, er jeg blevet bekræftet i ved de mange foredrag om tang, jeg har holdt efterfølgende.

Desuden har pressemeddelelsen haft den konsekvens, at Arla har indstillet arbejdet med et lovende nyt osteprodukt med søl, og en dansk primærproducent er holdt op med at sælge søl. Producenterne er af god grund bange for forbrugernes reaktioner, og udviklingspotentialet for en sund fødevarer forbliver nu uudnyttet.

Udvis forsigtighed

En medvirkende faktor til, at man måske hyppigere end tidligere ser hurtige og bastante udmeldinger fra forskere i pressen, er muligvis det pres, der ligger på publicering og medieopmærksomhed i forbindelse med kampen om forskningsressourcer. Men manglen på omhu i kommunikationen er til skade for både samfund og for forskersamfundet selv.

Skaden for forskersamfundet er normalt begrænset, idet der er velfungerende interne mekanismer, som regulerer og korrigerer dette ret effektivt. Forskere, som laver dårlig forskning eller udtaler sig på løst eller fejlbehæftet grundlag, får færre citationer eller indbydelser til videnskabelige konferencer.

Skaden for samfundet kan imidlertid være betydelig: Det er meget vanskeligt eller umuligt at rette op ved at korrigere fejlbehæftet information. Enten vil medierne ikke bringe den korrekte information ("det er jo ingen dramatisk nyhed" eller "forskerne er jo alligevel altid uenige") eller folk vil bare ikke høre ("mon ikke der alligevel er noget om snakken?"). Alle kender vel den sejlivede skrøne, vi hørte som børn, at man ikke skal bade efter et måltid. Den får vi vist aldrig manet i jorden, selvom videnskaben har vist, at den er forkert.

Nu er der fare for, at vi i mange år frem skal kæmpe med en tilsvarende myte om, at det er farligt at spise tang. ■

Videre læsning:

Jyllands-Posten har d. 28/4/13 bragt artikler om sagen: *Forskere kritiserer advarsler mod fødevarer Søl – sund lækkerbisk eller giftig tangart?* E-artikel fra DTU Fødevarerinstitutionen, nr. 4, 2011: *Tang kan indeholde sundhedsskadelige stoffer.*